

LA REVOLUCIÓ EDUCATIVA A TRAVÉS DE LES ARTS

Recull de propostes institucionals
i projectes educatius que incentiven
el paper de les arts i la cultura en
l'educació a Catalunya

«L'art, malgrat la seva inoperància aparent,
fa diversos serveis. D'entrada, serveix per
reconèixer-nos, com aquells homes de les caver-
nes que es pintaven a si mateixos, als seus fills i als seus
animals; era una manera de dir: som aquí, existim.»

Catalunya està vivint una transformació educativa a nivell de forma i contingut. Des de fa uns anys, han sorgit desenes de projectes arreu del territori —especialment a Barcelona— que han revolucionat del tot l'educació tal com l'enteníem fins ara.

Els aprenentatges tenen una visió holística i les assignatures que sovint es consideraven de segona —com la música o les arts—, ara tenen un paper competencial clau. Això està fent que, cada vegada més, les escoles es modernitzin, que els i les alumnes sentin les arts i la cultura com una cosa pròpia, i que les institucions culturals es preocupin per l'educació obligatòria. Encara queda molt camí per recórrer, però cada vegada són més les iniciatives que s'estan duent a terme perquè la cultura i les arts tinguin el paper que mereixen.

ELS CENTRES MAGNET

Magnet. Aliances per a l'èxit educatiu és un projecte que ha aconseguit que escoles que sovint no són desitjades per les famílies es converteixin en centres d'alta demanda per la seva oferta educativa. Es tracta d'un programa impulsat per la Fundació Jaume Bofill en col·laboració amb el Departament d'Ensenyament, l'Institut de Ciències de l'Educació de la UAB i la Diputació de Barcelona, que acompanya els centres educatius —sovint amb complexitats socioeconòmiques— en el desenvolupament d'un projecte transformador en aliança amb una institució d'excel·lència. El Museu d'Art Contemporani de Barcelona (MACBA), la Filmoteca de Catalunya, el Museu del Ter, el Museu del Cinema o el Museu de la Ciència i de la Tècnica de Catalunya (mNACTEC) són alguns dels seus *partners*. «Cal que escoles i instituts estableixin vincles de participació i col·laboració amb entitats i institucions del seu voltant», afirma la coordinadora del programa Magnet, Roser Argemí, que reivindica que «el sector cultural ha d'esdevenir un referent de col·laboració i convertir-se en agent educador».

Un dels centres del programa Magnet és l'escola Josep Maria de Sagarra, de Barcelona, que ha passat de ser un centre amb poca demanda a tenir llista d'espera. L'escola va començar a participar en el programa el curs 2012-2013, iniciant el *partenariat* amb el MACBA. A partir de llavors, tot va canviar: l'art contemporani va passar a ser l'eix central del currículum acadèmic, des de P-3 fins a 6è. Això vol dir que els alumnes aprenen matemàtiques, llengües o ciències naturals a través de l'art. Per exemple, el cicle de l'aigua el poden aprendre a través d'un cub de condensació o els números, a través d'obres d'artistes. «L'art contemporani és ideal per ensenyar a les escoles per tres motius: és l'art del nostre temps, la figura de la dona com a creadora hi està molt present i el fet que els artistes estiguin vius

Aquest article està il·lustrat amb fotos del programa En Residència dut a terme per alumnes de l'Institut Viladomat de Barcelona en col·laboració amb l'artista Martin Vitaliti durant el curs 2019-2020. © A Bao A Qu / Institut de Cultura / Consorci d'Educació de Barcelona

permet que els alumnes hi puguin interactuar», explica el formador del projecte Magnet de l'escola Josep Maria de Sagarra, Dimas Fàbregas. La clau de l'èxit? La implicació del professorat i de la direcció del centre, l'esforç de l'equip del MACBA i l'assessorament del formador de Magnet, el mateix Fàbregas.

L'Institut Moisès Broggi, de Barcelona, també és un centre Magnet de referència. Des que van reobrir les portes l'any 2011, l'eix central del currículum són les arts. Durant el programa Magnet també van fer aliança amb el MACBA. Això els va ajudar a consolidar el programa artístic i a teixir vincles amb la cultura i l'art contemporani. Una de les claus de l'èxit del Moisès Broggi és que té sinergies amb moltes entitats de la ciutat. La Sala Becket, el Museu Blau, la Fundació Miró, A Bao A Qu, La Fàbrica de Creació de les Corts, la Fundació Tàpies, la Fundació Joan Brossa, la Filmoteca de Catalunya en són algunes de les més destacades. Per una banda, això fa que la cultura i les arts arribin als alumnes de la mà de professionals del sector. Per l'altra, fa que els adolescents se sentin propers als museus o entitats de la ciutat. «Gràcies a les arts, els alumnes tenen un plus de creativitat», expressa la coordinadora pedagògica de l'institut, Fanny Figueras, i afegeix que les aliances amb les entitats els ajuden a «trencar prejudicis» envers l'art contemporani.

ESCOLA NOVA 21

Si es parla de la revolució en l'educació que s'està vivint a Catalunya, cal destacar el paper que hi ha tingut Escola Nova 21. Es tracta d'una aliança de centres per un sistema educatiu avançat, amb l'objectiu que tot infant gaudeixi d'experiències d'aprenentatge que li permetin desenvolupar el seu projecte de vida amb dignitat i benestar. Es va crear el gener del 2016 per un conveni entre el Centre Unesco de Catalunya, la Fundació Jaume Bofill i la Universitat Oberta de Catalunya, l'Obra Social "la Caixa" i la Diputació de Barcelona.

«Els centres d'Escola Nova 21 potencien les arts i la cultura perquè reivindiquen el desenvolupament integral de l'educació en l'infant, que requereix que totes les dimensions formin part de les seves experiències d'aprenentatge», explica el director del projecte, Eduard Vallory.

Dins d'aquesta revolució, tots aquells interessats en l'educació i les arts han de conèixer l'Institut Pau Claris de Barcelona, que forma part de la mostra d'Escola Nova 21. Fa pocs anys, el centre registrava gairebé un 100% d'alumnat d'origen immigrant, una etiqueta que feia que les famílies autòctones no escollissin el centre i mai s'omplien les places disponibles. Per revertir aquesta situació, van iniciar un projecte per singularitzar el centre amb l'Escola de Músics i JPC. Ho van aconseguir. Van passar del 100% de l'alumnat d'origen immigrant al 30% actual. La recepta per combatre la segregació va ser clara: potenciar la música, la innovació educativa i l'aposta d'un grup de famílies autòctones per l'institut.

Dins l'horari escolar, la música té un pes molt elevat i, a més, els alumnes fan representacions externes fora del centre. «La música ha crescut amb qualitat i ha donat autoestima al centre», explica la directora del centre, Mercè Miralles, que afegeix que és un espai «on alumnes d'origen immigrant i d'origen autòcton s'enriqueixen mútuament» a través de les diferents habilitats.

L'Escola Cooperativa El Puig, d'Esparreguera, és un altre referent de com potenciar les arts i la cultura de manera destacada. Va ser fundada als anys setanta

per una iniciativa particular d'uns pares que volien trencar amb el model d'escola tradicional que hi havia en aquella època, i actualment és un centre educatiu de referència al país pel seu projecte innovador a l'hora de corresponsabilitzar els nens i nenes en el seu propi aprenentatge. Els alumnes treballen per projectes i les arts i la cultura sempre hi són presents. La joia de la corona és, però, el Gran Projecte de l'Escola. S'elabora cada any des de tots els cursos a partir d'un eix comú. Un exemple és el projecte Mons, del curs 2017-2018. Allà, els alumnes parlaven de temàtiques molt diverses: de l'univers d'Andy Warhol, de la mà de Brossa, de les rajoles dels carrers d'Esparreguera o del rastre dels cargols, entre molts altres temes.

El resultat es plasma en un llibre que s'edita cada any per Sant Jordi. «Creiem que és importantíssim que als alumnes se'ls desperti la curiositat, que pensin, que es facin bones preguntes», explica l'exdirectora del centre, Montse Fusalba, que afegeix que les arts ajuden els alumnes a aconseguir-ho.

Un altre dels centres impulsors d'Escola Nova 21 és l'Escola Octavio Paz, de Barcelona. Després de desenes d'hores extres per part dels professors i l'equip directiu, el centre ha capgirat el seu projecte i ha aconseguit un model innovador de referència. No treballen per assignatures; distribueixen l'horari per franges, sovint barregen els alumnes dels diferents cursos i implanten una avaluació que «no sigui sancionadora». També tenen aliances amb institucions com el Museu Marítim o el Museu Can Framis, entre d'altres. Dins d'aquest model, les arts i la cultura hi tenen un pes fonamental. Un exemple és la manera com s'ensenya el funcionament del cor. En lloc de fer-ho de manera memorística, ho fan amb *body percussion*, a través dels ritmes.

El nom del centre fa honor al premi Nobel de Literatura, Octavio Paz. Gràcies a aquest fet, han aconseguit que un dels trets diferencials de l'escola sigui la seva vinculació amb Mèxic. Els alumnes coneixen àmpliament la cultura asteca i maia, fan l'altar dels morts, i, fins i tot, fan un viatge bianual d'agermanament amb una escola mexicana per conèixer de més a prop la seva cultura. «Els nens i nenes tenen curiositat per expressar, són sensibles a la creació de l'altre», explica la docent de l'escola, Carme Rodríguez, que afegeix que han aconseguit potenciar «l'esperit crític dels alumnes».

EN RESIDÈNCIA

D'altra banda, a escala institucional, una iniciativa que potencia la cultura i l'educació de manera excepcional és En Residència. Des del 2009, l'Institut de Cultura de Barcelona (ICUB), el Consorci d'Educació de Barcelona i l'associació A Bao A Qu desenvolupen als instituts de Barcelona un programa que introdueix la creació contemporània als centres públics d'educació secundària a través del contacte directe i continuat d'un creador amb els estudiants. Busca enfortir el capital cultural dels adolescents a través de pràctiques de creació contemporània: arts visuals, poesia, arts en viu, música, disseny, circ, dansa contemporània, etc.

«En Residència contribueix a crear les condicions per a un accés més igualitari i equitatiu a la cultura, i a propiciar la construcció de relacions més horitzontals entre el sistema cultural i l'educatiu», explica el director del programa, Carles Giner. Al llarg de les seves 11 primeres edicions, s'han fet un total de 122 residències en 48 instituts de Barcelona. Hi participen entitats com la Fundació Joan Miró,

el Museu Nacional d'Art de Catalunya, el MACBA, el Mercat de les Flors i la Sala Beckett, entre moltes d'altres.

L'Institut Maria Espinalt, del Poblenou, és un exemple dins del programa En Residència: els estudiants han realitzat projectes de creació amb els artistes Makea Tu Vida i Joan Colomo, entre d'altres. També ho són l'Institut Jaume Balme, que ha comptat amb les residències dels artistes Pep Duran, Àlicia Casadesús i Clàudia Pagès, i l'Institut Viladomat, amb la col·laboració de l'artista Martín Vitaliti. «És una iniciativa que interpel·la a la necessitat de desenvolupar polítiques reals de vinculació d'educació i cultura», reivindica Riera, que creu que les «polítiques públiques de llarg termini s'haurien de basar en la transformació del model tradicional de relació entre els dos sistemes».

AraART

També a escala institucional, una altra bona iniciativa del Departament d'Educació que promou les arts i la cultura és AraART. Busca posar en valor projectes artístics de centres d'educació infantil, primària o secundària en col·laboració amb una escola artística o una entitat cultural. «Cerca, justament, revertir l'allunyament entre cultura i educació, i ho fa potenciant la relació directa entre alumnes i artistes», explica la cap del Servei d'Ordenació d'Ensenyaments, Olga Adroher. Es tracta, doncs, que els músics, els escultors, els ballarins, els actors, els pallassos o els pintors entrin a l'aula en horari lectiu i facin projectes de llarga durada. «L'objectiu és que les arts quedin integrades al conjunt d'aprenentatges que els estudiants faran durant tota la seva escolaritat de manera que, a poc a poc, esdevinguin ciutadans de ple dret amb coneixement i criteri cultural», reivindica Adroher.

El pati de l'Institut Viladomat de Barcelona esdevé el centre de l'obra d'art contemporani *Ordre i desordre, una mateixa cosa*, creada pels alumnes i resultat del programa En Residència dut a terme durant el curs 2019-2020 amb l'artista Martín Vitaliti.
© A Bao A Qu / Institut de Cultura / Consorci d'Educació de Barcelona

MÚSICA A LES ESCOLES

Els projectes *Mar de Cordes* i *Mar de Vents*, que l'Escola Municipal de Música està duents a terme a les escoles Montserrat i Sant Cristòfol de Premià de Mar, són dos casos que cal recalcar de la iniciativa AraART. En tots dos, un professor de l'Escola de Música va un cop per setmana als centres per ensenyar a tocar instruments. La intenció és que en els pròxims cursos es vagin sumant la resta d'escoles del municipi a aquesta iniciativa, de manera que en el futur es pugui arribar a organitzar una formació musical de les escoles de Premià de Mar preparada per oferir concerts.

CIUTATS EDUCADORES

Una altra iniciativa que potencia la cultura i l'educació a Catalunya, però també a escala mundial, és Ciutats Educadores. Fundada l'any 1994, l'Associació Internacional de Ciutats Educadores promou la col·laboració entre els governs locals compromesos amb la Carta de Ciutats Educadores. Entre d'altres, aquesta carta —que té el seu origen a Barcelona— reivindica que «s'afavoriran la diversitat cultural i el diàleg» i que «acollirà tant les iniciatives d'avantguarda com les de cultura popular, sigui quin sigui el seu origen». Arreu del món hi ha 505 ciutats educadores de 34 països —202 a Espanya— que formen part de l'Associació. Això permet que es comparteixin experiències de tipus social i cultural d'arreu del món. Per exemple, en el 13è Congrés Internacional de Ciutats Educadores, que es va celebrar a Barcelona, es va mostrar el projecte *Carles Riera: educació, música i ciutat*, del conservatori de Granollers. També es va mostrar com el Centre de Música i Escena Xamfrà del Raval utilitzava la música i la dansa per combatre la segregació.

ESCOLES TÀNDEM

La vinculació entre educació, cultura i les arts no només serveix per millorar l'aprenentatge dels alumnes, sinó també per combatre la segregació. I una de les iniciatives clau que s'està duent a terme a Catalunya en aquesta línia és Escoles Tàndem. Consisteix a posar a col·laborar un centre educatiu i una institució de referència durant tres cursos amb l'objectiu de singularitzar l'escola o institut. Com passa amb el programa Magnet, Tàndem potencia que treballin conjuntament el claustre del centre en qüestió amb els professionals de la institució. Això fa que les institucions també reflexionin sobre les seves pròpies activitats educatives i canviïn les seves dinàmiques. El Festival Temporada Alta, el Teatre Nacional de Catalunya, el Museu Picasso, l'ESMUC, la Fundació Orfeó Català-Palau de la Música, el Conservatori Municipal de Música de Barcelona, l'Escola de Músics i JPC, el Mercat de les Flors i Dansa i Moviment, en són algunes.

Entre els centres Tàndem destaca l'Escola Poblenou, de Barcelona. A través de l'aliança amb l'Escola Superior de Música de Catalunya (ESMUC), la música s'ha convertit en l'eix transversal del currículum del centre. Com ho han aconseguit? No ha estat fàcil: amb formació del professorat, construint una comunitat d'aprenentatge entre el centre i el seu entorn al voltant de la música i redissenyant el currículum tenint en compte la introducció transversal de la mú-

sica. A més, els alumnes de Primària fan trenta minuts més de l'horari habitual cada dia per poder fer més hores d'Educació Artística.

EDUCACIÓ 360

Com s'ha vist al llarg de l'article, són moltes les iniciatives a Catalunya que treballen i remen en aquesta direcció, però majoritàriament es duen a terme dins l'horari escolar. Una que va més enllà del centre és Educació 360. Educació a temps complet. Es tracta d'un projecte de la Fundació Jaume Bofill, la Federació de Moviments de Renovació Pedagògica i la Diputació de Barcelona que busca que es despleguin polítiques concretes que garanteixin que tots els alumnes tinguin les mateixes oportunitats per accedir a les activitats de lleure. Com ho fan per connectar l'educació, el lleure i la cultura? «L'Educació 360 promou l'impuls dels projectes i experiències culturals comunitàries que, mitjançant la connexió d'aprenentatges, espais i agents diversos, garanteixin l'apropament del fet cultural i la pràctica artística als sectors més vulnerables i amb menys facilitats d'accés», explica la directora de l'Aliança Educació 360, Fathia Benhammou. Una manera d'aconseguir-ho —afirma— és «proposar que els actors que habitualment actuen fora de l'escola col·laborin amb els centres escolars i hi puguin entrar, no només per fer arribar experiències culturals, sinó també per tal d'apropar els seus espais a tots els infants i a les seves famílies».

Una iniciativa d'èxit que cal destacar i que forma part de l'Aliança Educació 360 és Interseccions, de l'Ajuntament del Prat del Llobregat. Es tracta d'un projecte que situa l'educació i la cultura com a àmbits prioritaris d'acció per lluitar contra les desigualtats i contribuir al benestar personal. Davant de les desigualtats que es donen al municipi, Interseccions vol millorar les condicions d'equitat i de justícia social dels estudiants del Prat. Ho fa a través dels centres educatius, de l'àmbit de les extraescolars, o dels espais d'aprenentatge artístic, entre d'altres. «L'escola trenca els seus murs per treballar amb equipaments culturals», explica la directora d'Interseccions, Cristina Castells, que afegeix que, d'aquesta manera, «s'està definint una política pública que treballa l'educació i la cultura de forma transversal».

Al llarg de tot el procés de creació, els alumnes d'ESO han treballat i s'han preguntat sobre l'ordre i el desordre dins i fora de l'aula: Què ens passa a l'aula? Per què una aula? Hi ha un ordre més correcte que un altre? Són els espais de l'institut «escenaris» que decideixen una manera d'actuar?

Un altre programa exemplar d'Educació 360 és CreAr-tE, de Badalona Sud. Els quatre centres educatius del territori, juntament amb diferents entitats educatives i famílies, han iniciat un procés de cocreació educativa al voltant de l'art. Badalona Sud és un territori de 18.800 habitants que disposa d'una gran diversitat cultural: hi conviuen minories culturals com el poble gitano i famílies d'origen estranger. Es tracta d'un territori amb contrastos: té un teixit socioeducatiu ric, però desigualtats econòmiques i socioeducatives elevades. A través de les arts i la cultura, busquen que es redueixi l'absentisme escolar, s'augmentin les taxes de graduació a l'ESO i es previngui l'abandonament escolar.

Sovint, hi ha la mala creença que les arts i la cultura són disciplines de segona o exclusives de les classes benestants. Totes aquestes iniciatives que es duen a terme a Catalunya demostren que poden ser tot el contrari: una eina per combatre la segregació en zones de complexitat econòmica, social i educativa; una manera per aconseguir millors resultats acadèmics, i una forma de despertar la curiositat i el sentit crític de l'alumnat. Per aconseguir-ho calen voluntat, esforç i recursos. Però, sobretot, polítiques públiques per poder implantar-ho de manera sistèmica.

Les diverses iniciatives que es duen a terme a les escoles de Catalunya demostren que les arts i la cultura són una eina per combatre la segregació i per aconseguir millors resultats acadèmics, per despertar la curiositat i el sentit crític dels alumnes. El projecte En Residència n'és un exemple.

Les veus del sector cultural i educatiu

Responsables de programes educatius i de projectes artístics i culturals responen a:

- 1) Per què és necessari que el sector cultural i l'educatiu treballin i col·laborin plegats?
- 2) Quin paper han de tenir la cultura i les arts en l'educació post-COVID-19?

Olga Adroher

AraArt. Cap del Servei d'Ordenació d'Ensenyaments de Règim Especial. Departament d'Ensenyament Generalitat de Catalunya

1. El sector cultural ha d'aportar els seus professionals, amb els seus coneixements i el seu bagatge; i el sector educatiu ha de comptar amb docents compromesos i crear els espais i l'ambient idoni per tal que la irrupció dels artistes a les aules sigui un revulsiu per als infants i un element dinamitzador i transformador de la seva educació.

2. El confinament ha permès redescobrir les potencialitats d'Internet com a espai de trobada i d'intercanvi d'experiències de tota mena. Els seus participants han trobat en la virtualitat un marc de creació igualment vàlid, experiència que caldria aprofitar i engrandir.

Jordi Plana

Gerent de Serveis d'Educació. Diputació de Barcelona

1. El que som capaços d'expressar és el que aprenem. Però també el que descobrim, el que experimentem, el que arrisquem. Són totes les pràctiques que neixen d'un mateix, transcendeixen al grup i donen sentit al fet de viure. En aquest procés, la cultura defineix els marges, el lloc des d'on es fa l'aprenentatge, i l'educació lluita per transformar-los. O és a l'inrevés? En qualsevol cas, aquí estan, la cultura i l'educació aliades, interpellant-se, compartint un mateix itinerari per transformar el món.

2. Ens cal més que mai una educació que ens salvi, que ens permeti resoldre els dilemes de la incertesa. El futur ja no és com l'esperàvem, ha perdut la forma. Però vindrà, i per afrontar-lo necessitem més que mai anar vestits amb la creativitat que ens proporcionen l'art i la cultura.

1) Per què és necessari que el sector cultural i l'educatiu treballin i col·laborin plegats?

2) Quin paper han de tenir la cultura i les arts en l'educació post-COVID-19?

Fathia Benhammou
Directora d'Aliança Educació 360

1. Hi ha greus desigualtats que limiten el dret cultural de molts infants i que estan condicionades per factors socioeconòmics i les pràctiques de participació cultural de les famílies. Si volem tancar aquesta esquadra d'iniquitat, ho hem de fer des de la col·laboració entre centres educatius i el teixit d'equipaments i actors culturals del territori.

2. Ens caldran escoles obertes que amplii els aprenentatges de l'alumnat aprofitant els recursos educatius, culturals i artístics del seu entorn. Caldrà coproduir amb la comunitat un projecte educatiu que aprofiti els aprenentatges culturals i artístics del territori per garantir a l'alumnat l'accés a coneixements, recursos i equipaments culturals de manera connectada amb els centres educatius.

Cristina Castells
Coordinadora del programa Interseccions.
Ajuntament del Prat de Llobregat

1. Junts millorem les oportunitats educatives i fem més equitativa la participació de les persones a la cultura. Afavorir el coneixement, l'esperit crític, la reflexió, la creativitat i l'expressió artística, ens millora com a persones i ens dona eines per comprendre i transformar el món.

2. La cultura i les arts han de continuar tenint un paper central en el món educatiu, perquè introdueixen metodologies d'aprenentatge significatiu, fomenten la creativitat i la comunicació, i plantegen debat i recerca al voltant dels reptes de la societat contemporània, entre els quals reflexionar sobre el món post-COVID-19.

Dimas Fàbregas
Director de l'Escola La Immaculada.
Vilassar de Dalt

1. Els processos artístics i culturals contribueixen a crear experiències d'aprenentatge competencial i interdisciplinari de gran qualitat entre el nostre alumnat, i això només s'aconsegueix amb bones polítiques de col·laboració entre els sectors educatiu i cultural.

2. En un moment en què moltes escoles i instituts han apostat per avançar en transformació educativa, l'escenari post-COVID-19 no pot fer perillar aquesta realitat. Les arts i la cultura han de tenir un paper important per evitar retrocessos i proposar a l'alumnat experiències de qualitat fonamentades en un aprenentatge curricular globalitzat.

Sergi Estebanell
Director artístic, actor i productor

1. L'art i l'educació es complementen i es necessiten, s'utilitzen l'un a l'altre, s'entenen i col·laboren. Però l'exercici que hauríem de fer no és només el de entendre'ns i col·laborar plegats, sinó el de co-crear, que vol dir deixar de costat el que jo sé fer per escoltar amb plenitud l'altre i construir plegats.

2. L'OMS diu que l'art és una de les formes més eficaces per millorar l'estat emocional de la societat. Per tant, la cultura i les arts són imprescindibles en la reconstrucció i transformació de l'educació del nostre país; cultura i educació han d'anar juntes i co-crear aquesta nova etapa afrontant el que vindrà amb humor, resiliència i creativitat.

Eduard Vallory
Director d'Escola Nova 21

1. La separació d'educació i cultura és artificial. Parteix de la idea que l'educació transmet informacions i veritats ja establertes, i que la cultura té dos mons separats: el «repositori» cultural i el món de la creació, però que només el primer pot ser «transmès» en l'educació. Veure *Hamlet* a l'escola és només Shakespeare, no la creació que n'ha fet la companyia de teatre. Considerar la cultura com un repositori, i l'educació com una reproducció del repositori, les ofega a totes dues. Curiositat, pensament crític, multiplicitat de visions, sensibilitat i creativitat han de formar part d'una agenda conjunta.

2. La cultura i l'educació han de permetre expressar i canalitzar la por, l'angoixa, la desconfiança, la incertesa i també l'esperança que neixen de l'impacte de la COVID-19 en la pèrdua de vides i de salut, en relacions socials i personals, en economia i en medi ambient.

Óscar Altide
Cap d'Estudis de l'Institut Quatre Cantons

1. L'escola ha de ser un espai per oferir a les noves generacions de ciutadans uns nivells més elevats de cultura, i això no és possible si aquests dos sectors no van de la mà amb línies d'actuació conjuntes que caminin cap a la igualtat d'oportunitats.

2. Han de tenir un paper predominant atès que contribueixen a la capacitat de competències com la personal i social, la comunicativa i, sobretot, al pensament creatiu i crític per fer front als reptes d'una societat plural i més complexa.

Juan Carlos Martel
Director del Teatre Lliure

© EFE/Alejandro García

1. La cultura i l'educació són el que en economia anomenem béns complementaris: no s'haurien d'entendre l'una sense l'altra. Per exemple, a Anglaterra, les arts escèniques formen part del sistema educatiu perquè, treballant textos de Shakespeare, un aprèn, entre altres coses, que quan un parla, l'altre l'escolta: és el que en teatre anomenem rèplica i contrarèplica. L'aprenentatge no acaba mai i només la cultura pot garantir-lo.

2. La pandèmia ha posat llum en allò que ja no funcionava. Cal, doncs, educar en tenir cura i no en l'autonomia. L'empatia que genera la cultura fa que siguem capaços de posar-nos a la pell de l'altre i a aquesta empatia no s'hi arriba només amb l'educació, sinó amb els actes creatius, on els defectes esdevenen grans virtuts.